

Rikos- ja riita-asioiden sovittelun hyödyntäminen koulumaailman konflikteissa

Varsinais-Suomen sovittelutoimisto
Nina Koistinen vs. johtava sovitteluohjaaja
Sissi Lehto sovitteluohjaaja

Mitä rikos- ja riita-asioiden sovittelu on?

- Lakisääteinen valtion rahoittama palvelu, jota on saatavilla kaikkialla Suomessa
- Pohjautuu restoratiiviselle oikeudelle
- Vapaaehtoista, puolueetonta, luottamuksellista ja maksutonta
- Sovittelussa käsitellään pääosin väkivalta- ja omaisuusrikoksia, mutta myös paljon muita rikoksia ja riitoja
- Viranomainen tai yksityishenkilö voi tehdä sovittelualoitteen sovittelutoimistolle
- Sovittelussa tarkoitus on korjata tapahtunutta konfliktia puolueettomien sovittelijoiden avustuksella

Mitä rikos- ja riita-asioiden sovittelu on?

- Valtakunnallisesti sovittelualoitteita tulee vuodessa noin 10 000
- Suomessa on 17 sovittelutoimistoa
- Rikos- ja riita-asioiden sovittelun ammattilaisia on noin 100
- Vapaaehtoisia sovittelijoita on noin 1400

- Varsinais-Suomen sovittelutoimisto vastaanottaa noin 1100 sovittelualoitetta vuodessa

Miten asia etenee sovittelussa?

Asia saapuu sovittelutoimistoon

Suurin osa asioista tulee poliisilta sekä syyttäjältä. Lisäksi aloitteita tulee käsiteltäväksi muilta viranomaisilta ja yksityishenkilöiltä. Asia tulee sovitteluohjaajalle, joka on sovittelutoimiston työntekijä eli sovittelun ammattihenkilö, joka voi toimia myös sovittelijana. Sovittelu on asiakkaalle maksutonta.

Sovittelun edellytyksien arviointi

Sovitteluohjaaja selvittää kaikkien asiakkaiden suostumukset ja muut sovittelulain mukaiset edellytyksien täyttymiset. Tämän jälkeen asia siirtyy odottamaan sovittelijoita, jotka ovat koulutettuja vapaaehtoisia. He toimivat ammattihenkilöstön ohjauksessa. Vapaaehtoissovittelijat ovat yhteydessä asiakkaisiin tapaamisaikojen sopimiseksi.

Erillistapaaminen

Tapaat vain sovittelijat. Tapaamisessa osapuolet voivat vapaasti kertoa näkemyksistään. Sovittelijat auttavat kysymyksillään hahmottamaan tapahtumia ja siihen liittyviä asioita. Tapaamisella pyritään helpottamaan osapuolien välistä kohtaamista sovittelutapaamisessa. Sovitteluosuuden voi perua milloin tahansa.

Sovittelutapaaminen

Tapaat muut osapuolet. Sovittelijan tehtävänä on varmistaa, että jokainen osapuoli tulee kuulluksi ja kaikki saavat mahdollisuuden kertoa omia näkemyksiään. Sovittelussa ei päätetä rikosoikeudellista syyllisyyttä. Sovittelijat ovat puolueettomia ja huolehtivat sovittelun etenemisestä. Sovittelussa käydyt keskustelut on luottamuksellisia.

Mahdollinen sopimus

Jos yhteinen ratkaisu syntyy, sovittelijat laativat sovituista asioista kirjallisen sopimuksen. Sopimuksen sisällön päättävät osapuolet ja siinä voidaan sopia mm. vahinkojen korvaamisesta / muusta hyvittämisestä. Rikosasian sopimuksessa otetaan kantaa rangaistusvaatimukseen.

Sopimuksen jälkeen

Asia siirtyy vapaaehtoisilta sovittelijoilta takaisin sovitteluohjaajalle. Jos sopimuksessa on rahakorvauksen tai sovitetun toiminnan seurattavaa, niin sovittelutoimisto hoitaa sopimuksen seurannan. Rikosasian sopimuksen tulos ilmoitetaan aloitteen lähettäjälle eli yleensä poliisille tai syyttäjälle.

Sovittelun edellytyksiä

- Vastuunotto
- Halu kohdata
- Kyky keskustella
- Kyky kuunnella
- Voimavarat
- Turvallisuus
- Halu korjata tai hyvittää
- Osapuolten odotukset

Lasten ja nuorten asioiden sovittelut

- Myös huoltajat osallistuvat prosessiin
- Yhteistyö mm. ankkuripoliisin, katusovittelun ja alueen muiden ammattilaisten kanssa
- Yleisimmin käsiteltäviä rikosnimikkeitä:
 - Vahingonteko, pahoinpitely, laiton uhkaus ja kunnianloukkaus
- Erityispiirteinä monitahoisuus pitkittyneet konfliktit ja somessa tapahtuvat konfliktit

Ikäjakaumaa (1 – 4/2025)

Alle 15v. 24%

15 – 17v. 14%

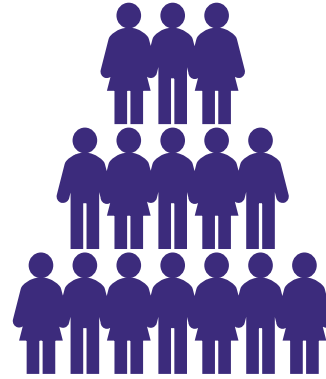
18 – 29v. 16%

Mitä mieltä olet koulukiusaamisen ja kouluväkivallan sovittelusta?

Minkälaiset lasten ja nuorten konfliktit sopivat sovitteluun?

Koulussa tapahtuneiden konfliktien sovittelu

- Voidaan käsitellä riita-aloitteena
- Koulua tiedotetaan sovitteluprosessin etenemisestä ja sen lopputuloksesta
- Konflikti voi olla kahden osapuolen välinen tai esimerkiksi luokan sisäinen
- Koulun on mahdollista osallistua sovitteluun ja mahdolliseen seurantaan
- Voidaan sopia esimerkiksi käyttäytymisestä, jota voidaan seurata
 - Seuranta tapaaminen, seuranta soitot, jatkotyöskentely katusovittelun ammattilaisten kanssa

Tilanne tällä hetkellä

- 2024 – 2025 yhteensä 35 riita-aloitetta käsitelty / käsittelyssä, joissa aloitteen tekijänä koulu
- 2025 aikana yhteensä 15 riita-aloitetta käsittelyssä, jossa asiana alaikäisten välinen riita, koulukiusaaminen
- Käsittelyaika 1-2 kk

Mitä on tehty?

- Vierailut kouluissa ja ammattilaisten tapaamisissa tietoisuuden ja tunnettuuden lisäämiseksi
- Ohjeistus ja työkalut kouluille sovittelualoitteen tekemiseksi
 - Aloitelomakkeen päivittäminen, viestipohjat, turvallisuusohjeistus kouluille
- Aloitteiden käsittely ja toiminnan kehittäminen tarpeita vastaavaksi
 - Kouluilta tulleiden aloitteiden priorisointi, prosessin jatkuva arviointi
- Opetusvideo, podcast
- Uudenlaiset verkostot ja yhteistyöt
- Viestintä päättäjien suuntaan

Kokemuksia ja pohdintaa

Onnistumisia:

Käyttäytymisestä sopiminen

Huoltajien osallistaminen

Ennaltaehkäisevät vaikutukset

Kasvatukselliset vaikutukset

Kehitettävää:

Koulun, perheen ja sovittelutoimiston
välinen tiedon kulku

Haasteita:

Oikea-aikainen puuttuminen

Vastuukysymykset

Konfliktin omistajuus ja konfliktin
selvittämisen siirtäminen
pitkittyneessä tilanteessa

Käsittelyaikataulu

Tietojen luovutusosoikeus

Kiitos! Kysymyksiä?

